

קובץ

הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

דברים - שבת חזון

גליון מד (רצה)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים וחמש לבריאה

בס"ד עש"ק פ' דברים השנה תהא שנת מלך תמשיח

ת ו כ ו ה ע נ י נ ל י ם

ל ק ו ט י / ש ל ח ו ת

- ג עונת נדרים, בן י"ב או י"ג שנים
ד מצות והשיב את הגזילה

ש ל ח ו ת

- ו בהשאלה בפרש"י פ' פנחס "פרים ואלים"
ז בהשאלה בפרש"י "א-ל מוציאם ממצרים"
ז בענין הנ"ל
ח בפרש"י פ' פנחס הנ"ל
ט בהביאור בפרקי אבות "אל תקרי חרות וכו'"
י קביעות התענית ב"ז תמוז ולא ב"ז על עשיית העגל
י בענין הנ"ל
י ניטל לחי העליון טריפה

ש ו נ ו ת

- יב הערות על ס' צורת הבית

ל ק ו ט ל ש ל ח ו ת

א. בלקו"ש פ' מטות מביא דהרמב"ם בפיהמ"ש הנפוץ (מהדורא קמא) סב"ל דעונת נדרים הוא בהשנה שלפני גדלות, דאם יודעים להפלות נדריהם קיימים, וכשיטת רש"י ועוד, משא"כ בפיהמ"ש במהדורא בתרא סב"ל כדעת הבה"ג דעונת נדרים הוה בשנת גדלות, אלא שלא הביאו שערות, וכן סב"ל גם למסקנא בס' היד.

ויש להעיר ממ"ש הרמב"ם בפיהמ"ש הנפוץ (מהדורא קמא) נזיר פ"ד מ"ו וז"ל: והזמן אשר ימשוך בו מעשה האב להתחייב הבן בנזירות הוא עד שיביא שתי שערות, ואפילו שכבר הגיע עונת נדרים, ר"ל י"ג שנים ויום אחד והוא שלא הביא שתי שערות ידירו בנזיר, עכ"ל, הרי דהכא ג"כ סב"ל כמה"ב וכהמסקנא. ולכאורה אם הלינו אומרים כאחרונים אלו דסב"ל דלדעת הרמב"ם ב' הסוגים הם מה"ת, וראה הערה 31, ובס' קהלת יעקב (אלגאזי) סי' ר"ח באריכות בזה, י"ל קצת מה דלפעמים נקט באופן אחד (במס' תרומות ונדה) ובמס' נזיר נקט באופן אחר, ואפשר לומר דמסכת נזיר מביא הסוג שהוא חידוש גדול יותר דאפי' אחר שהבן הוא י"ג שנה, יכול האב להדירו בנזיר, כיון דעדלין לא הביא שתי שערות, אבל אי נימא דבמה"ק סב"ל דעונת נדרים הוא בשנה שלפני גדלות כשיודע להפלות, יל"ע בהנ"ל. וראה בס' אור גדול סי' כ"ט.

ב) בהמבואר (בסעי' ז) דנפשטות משמע דדעת הרמב"ם דרק בן י"ג שלא הביא ב' שערות תוא מן התורה, אבל בן י"ב שנה הוא מדרבנן, לכאורה יש להביא ראיה לזה ממ"ש הרמב"ם בהל' תרומות פ"ד ה"ה וז"ל: קטן שהגיע לעונת נדרים אעפ"י שלא הביא ב' שערות ולא נעשה גדול אם תרם תרומתו תרומה, ואפילו בתרומה של תורה הואיל ונדריהו והקדשן קיימים מן התורה כמו שביארנו בנדרים, עכ"ל, הנה אי נימא דגם בן י"ב הוא מה"ת, למה הזכיר "אעפ"י שלא הביא שתי שערות", הרי בבן י"ב אפי' אם הביא שתי שערות ה"ז שומא ואינו כלום, כדפסק הרמב"ם בהל' אישות פ"ב הל"ח תוך זמן כלפני הזמן, וא"כ עדיפא מינני' הי' לו לומר דאע"פ שהוא בן י"ב שנה מ"מ תרומתו תרומה מן התורה, ומשמע מזה דהרמב"ם איירי כאן רק בסוג זה שהוא בן י"ג שנה, אלא שלא הביא שתי שערות, דרק בזה סב"ל תרומתו תרומה מן התורה כנ"ל דזהו עונת נדרים מן התורה, אבל לפני י"ג שנה אין תרומתו תרומה מן התורה. ועל' גם בהל' נזירות פ"ב הל"ג שכתב ג"כ ע"ד שכתב בהל' תרומות "אעפ"י שלא הביא ב' שערות" ולפני הנ"ל י"ל גם של דרק בן י"ג שנה שלא הביא ב' שערות הוה נזירותו מן התורה, ולכן מביא קרבנותיו, דאי"ז חולין בעזרה, משא"כ בבן י"ב. אבל ע"י טושו"ע יו"ד סי' רל"ג. (וממ"ש שם מוכח

דסב"ל דב' הסוגים הם מה"ת, דלכך צ"ל בכך י"ב שנה שאינם לוקים עד שיגדלו, ולא ידך גיסא סב"ל ג"כ בכך י"ג שלא הביאו ב' שערות דאעפ"י שאינם יודעים נדריהן נדר, וראח הערה 20).

ג) בהמבואר (שם) דלהשיטה דעונת נדרים הוא כן י"ג שנה שלא הביא ב' שערות, מסתבר דחידוש זה הוא בנוגע לחגיל, דהגיל דנדרים מתחיל מיד שנעשה בן י"ג שנה, ואינו קשור עם ענין תדעת, ובמילא מוכן דחידוש השני בנוגע לי"ב שנה אי"ז מצד הגיל אלא מצד הדעת עיי"ש.

לכאורה יש מקום לומר עפ"י מ"ש הטור ושו"ע חו"מ סי' ז' שהביאו הירושלמי דבן י"ג שנה ומעלה ראוי לדון אפילו אם לא הביא ב' שערות, ועי' ב"י שם דאף דלענין עדות פסול משום דכתוב ועמדו שני האנשים, אבל בדיון לא כתיב איש, ועי' גם בסמ"ע שם ס"ק ט' דבדיון לא כתיב איש אלא תלוי בחריפותו ובקיאותו, ומ"מ פחות מכן י"ג דאין לו שם גדלות כלל פסול כו' עיי"ש, לפי"ז משמע דהגיל די"ג פועל דעת, אלא דמ"מ אינו נקרא איש עד שיתבגר גם בגופו, ולכן בכל מקום דבעינן איש, אי"ז מספיק, משא"כ בנדרים דלא בעינן איש, אלא גם סמוך לאיש הוה נדרו מן התורה, וא"כ לפי"ז אפשר לומר דסוג זה דבן י"ג שנה ה"ז מצד הדעת (אפי' אם אמרו שאינם יודעים לשם מי נדרו אי"ז כלום, כבכל גדול, דאי"ז מועיל כמבואר בהערה 20, ולפי"ז הר"י אפשר לומר דבסוג זה עיקר החידוש הוא מצד דעת דזה בלבד מספיק, והחידוש בסוג השני בכך י"ב הוא מצד הגיל, דעונת נדרים הוא בגיל י"ב.

אבל לכאורה זה אינו, כי גם לפי הנ"ל נמצא דהגיל דנדרים הוא כן י"ג שנה, ואפילו אי נימא כנ"ל שהוא מצד דעת, מ"מ זה בא בדרך ממילא, עיי' הגיל מצ"ע, ובמילא מסתבר לומר דהחידוש בכך י"ב הוא בהדעת דמספיק גם דעת של קטן, ויל"ע יותר.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ב. בלקו"ש פ' פינחס ש.ז. בסעיף ח' במאמר המוסגר שם כתב וזלה"ק וע"ד די תשלומין מצד דער מצוה פון "והשיב את הגזילה אשר גזל" וואס בשעת די גזילה קיימת, גיט ער אפ די זאך אליין, און איז מקיים "והשיב את הגזילה כפשוטה (חפצא), בשעת די מציאות איז מער ניט קיים, צאלט ער אפ די שווי פון דער גזילה און איז משלים דעם חיוב מצוה וואס ליגט אויף אים (גברא) עכ"ל.

ומתבאר מלשונו דחיוב תשלומי דמים כשאינה בעינן הוא

ג"כ משום המ"ע דוהשיב, דהיכא דהיא בעין צריך להשיבה בעצמה, וכשאינה בעין הוה המצוה דוהשיב על שווייתה, דמעשה הגזילה הוא על עצם החפץ וגם על שווייתו, והמ"ע דוהשיב קאי על ב' הדברים. [וראה בחי' הרים ב'ק ריש פ' מדובה שכתב עו"ז יעו"ל"ש] ובהערה 37 שם כתב וזלה"ק אף שלא נזכר בפרש"י עה"ת ויקרא שם דרשות חז"ל בזה (וראה ב"ק ס"ו א. וש"נ וראה פרש"י סנהדרין ע"ב, א' ד"ה אבל, לענין רמב"ם הל' גניבה פ"מ ה"ב. הל' גזו"א פ"א ה"ה ועוד) - מובן ענין הנ"ל גם להלומד פש"מ, דהרי סברא היא, עכ"ל. והנה בב"ק שם מובא הברייתא דר' ישמעאל גזל דמס' כעין שגזל יחזיר ואם לאו דמיים בעלמא בעי שלומי יעו"ל"ש ומפרש כ"ק אד"ש דכוונת הגמ' הוא דגם הם דמס' אינה בעין שגזל דמיים בעלמא בעי שלומי, נכלל הוא בהך דרשא דכך קיבלו חז"ל דהיכא דאינה בעין שגזל חייב לשלומי דמי', וכן משמע ג"כ מלשון הרמב"ם בפ"ב מהל' גזילה הל' ב' יעו"ל"ש ואח"כ מציון כ"ק אד"ש לרש"י סנהדרין ע"ב דמתבאר שם דחיובא דגזלן לשלם היכא דנאנס הוא משום דלא גרע משואל יעו"ל"ש. ולכאורה משמע מזה דחיובא דתשלומי דמיים אינו משום המ"ע דוהשיב, אכן יעו"ל"ש ברש"י פסחים דף ל"ב ע"א בד"ה כל היכא דמעיקרא דמתבאר להדיא דחיובא דתשלומי דמיים הוא מקרא דוהשיב יעו"ל"ש ולכאורה צ"ל דכוונת רש"י בסנהדרין הוא ג"כ דחיובו הוא משום דוהשיב כיון דאנוס הוא ועו"ז הוא דאמרינון דלא גרע משואל דחייבתו התורה גם בנאנסה זממילא אמרינון דוקא גזלן חייב כוהשיב גם בנאנסה דלא גרע משואל אבל איה"נ דחיובא הוא משום דוהשיב ולא משום חיובי שומרים דגזלן לא הוה שומר וכמו התוס' בב"ק דף נ"ו ע"ב בד"ה פשיטא. וברמ"ש פ' מרובה סי' ב', וגם רש"י מודה לזה, ובאו"ש פ"ב מהל' גניבה הל' א' מפרש בדבר רש"י דכוונתו דחיובא דגזלן הוא ג"כ מדין שומר יעו"ל"ש

ואח"כ מציון כ"ק אד"ש לדברי הרמב"ם בהל' גניבה פ"מ ה"ב ובהל' גזילה פ"מ ה"ה דמבואר שם דהיכא שהיא בעין צריך להשיבה בעצמה וכשאינה בעין צריך לשלם דמיה יעו"ל"ש וע"כ מדברי כ"ק אד"ש וראה דמפרש גם בדעת הרמב"ם דחיובא דתשלומי דמיים הוא המ"ע דוהשיב.

ויש להעיר מהא דמבואר ברמב"ם ריש הל' גזילה דהיכא דמשיב הגזילה בעין הו"ל ניתק לעשה והיכא דאינה בעין ומשלם דמי' הו"ל ניתק לתשלומין יעו"ל"ש וכתבו האחרונים ז"ל לבאר בדעת הרמב"ם דס"ל דחיוב תשלומי דמיים כשאינה בעין אינו משום המ"ע דוהשיב אלא הוא חיוב נפרד ונלמד מהפסוק דושילם וכמבואר בספרא פ' ויקרא שם, ע"י בחי' הגר"ח על

הרמב"ם פ"ט מהל' גזילה, ובאבהמ"ז ריש הל' גזילה, ובקו"ש כ"ק או"ך כ"ז, וראה אינצ'י"ת ערך גזל וש"נ. וראה לקו"ש ח"י"ז פ' קדושים א' סעיף ו' ובהערות שם, והנה בסה"מ להרמב"ם מ"ע קצ"ד מבואר להדיא דגם חיוב תשלומי הדמים נכלל בהמ"ע דוהשיב וכבר העירו בזה אחרונים ע"י באינצ'י"ת הנ"ל בהציונים שם, וי"ל דמשו"נ מפרש כ"ק אד"ש דכן הוא ג"כ דעת הרמב"ם בספרי היד שלו וכדמשמע פשוט הלשון בכ"ק ס"ו וכנ"ל | והוא דמחלק לענין ניתק לעשה, י"ל ע"פ מ"ש התוס' בכתובות דף ל"ב ע"ב בד"ה שלא השם דניתק לעשה הוה רק היכא דעשה נכתבה אצל הלאו וכתבו "ולא דמי ללאו דגזילה דחשיב ל"י נית"ל וכו' אע"ג דעשה דוהשיב את הגזילה לא כתיב אצל לאו דלא תגזול, דהתם ודאי ע"כ הוא נית"ל שהרי עיקר גזילה מתחת ידו... וכו'. עיי"ש ולפי"ז י"ל דס"ל להרמב"ם דרך בוהשיב הגזילה בעצמה דעי"ז מנתק ממש הלאו דעיקר הגזילה מתחת ידו וכמו"ש התוס' בזה הוה, נית"ל אף דלא נכתבה אצל הלאו משא"כ במשיב הדמים דאף דמקיים המ"ע מ"מ אינו מתקן לגמרי הלאו דלא החזיר הגזילה בעצמה ולכן לא היה נית"ל כיון דלא נכתב אצל הלאו. [וראה באדה"ז שם] ועי' במאור ב"מ דף כ"ו דמתבאר דס"ל דחיוב תשלומי הדמים הוא משום המ"ע דוהשיב, ומ"מ בתשלומי הדמים אינו מנתק הלאו למפרע ורק במחזיר עצם החפץ הוא דנעקר הלאו למפרע יעוי"ש, היטב, ולכאורה ביאורו הוא ע"ד מ"ש מהתוס' בכתובות וכנ"ל וכמו"כ י"ל בדעת הרמב"ם רכמוש"נ.

א' מאנ"ש דנוהיינוען

ש ל ח ת

ג. בענין השאלה שנשאלה בש"ק פ' פנחס מה שרש"י מפרש ענין פרים ואלים הן כפ' נשא והן כפ' פנחס לא פעם הראשונה.

ולכאורה כפר נשא יכולים לבאר זאת בפשטות (וכמו שמבאר שם כל הפרטים ביום שני דוקא) כי שם בהנחות יום שני מביא רש"י שנתנאל בן צוער השיאו עצה זו. ולכן מביא הטעמים של כל הפרטים שם כי זה ה"ל הטעם שלו מה שהוא השיאו עצה זו.

הרב פנחס קארף
- משפיע בישיבה -

ד. בפרשת בלק הסביר כ"ק אד"ש שמת שכתוב (כג, כב):
 א-ל מוציאם ממצרים ולא: הוציאם, ואין רש"י מפרש זה,
 אין זה קושיא כלל להבין חמש למקרא, כי הפירוש בזה הוא
 כמו שרש"י כבר פירש בסוף פרשת שמיני (יא, מה) ע"פ:
 כי אני ה' אלקיכם המעלה אתכם מארץ מצרים - על מנת שתקבלו
 מצותי העלפתי אתכם.

וכן עדי"ז עה"פ בפ' אמור (כב, לג): המוציא אתכם
 מארץ מצרים פירש רש"י על מנת כן.

והנה לפי זה גם כאן הפירוש בכוונת דברי בלעם הוא,

שקב"ה הוציא את בני"י מארץ מצרים על מנת לקיים
 מצותיו, ואם לא יקיימו ח"ו מצותיו יחזירם למצרים
 או לגלות אחרת.

אבל לכאורה קשה כאן לפרש כן בכוונת בלעם.

שהרי בפסוק שקודם פסוק זה (כג, כא) כתוב: לא

הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל... ותרועה מלך כו'.

ולפי פירוש רש"י, כל הפסוק הזה מתאר החכיבות

יתירה של הקב"ה לבנ"י, איך שאין הקב"ה מדקדק עמהם אפילו

כשמכעיסין אותו וממרים לפניו ועוברין על דבריו.

ולפי זה איך יכולים לומר שתוך כדי דיבור זה אמר בלעם:

אל מוציאם ממצרים.

שזה מה שקב"ה הוציא את בני"י הוא רק באופן של

על מנת.

ואם יעברו ח"ו על רצונו יחזירם למצרים, הלא אין

הקב"ה מדקדק עמהם.

ודוקא כאן ה"י יותר מתאים הלשון הוציאם.

ועוד צריך להבין למה משנה רש"י מלשון הכתוב

ואינו אומר:

...לא יצא מעצמו אלא האלקים מוציאם.

הרב נר. ראזענבלום

- ברוקלין נ.י. -

ה. בהתוועדות דש"פ בלק ש.ז. (הנחה בלה"ק אות כ"ג)

נשאלה שאלה, א' מה היתה הקס"ד של בלק "עם יצא ממצרים,

יצא מעצמו? ב' מדוע המתין בלעם עד שנאמרה לו הנבואה דאל מוציאם ממצרים, לכאורה בשמעו את דברי בלק הנה עם יצא ממצרים היה לו להשיב תיכף ומיד, "אתה אמרת הנה עם יצא ממצרים, לא יצא מעצמו אלא האלקים הוציאם?"

ועוד שאלה שאל שם דמה החידוש בדברי בלעם במה שאמר אל מוציאם ממצרים, והלא בעשרת הדברות נאמר כבר אנכי ה'א אשר הוצאתיך מארץ מצרים? - ע"כ תוכן השאלות בהתוועדות הנ"ל -.

ואפש"ל הביאור בזה - דהנה בלק רצה לקלל את ישראל, וכאשר באים לקלל מישהו א"כ לא מלמדים עליו זכות, וע"כ הן אמת שגם בלק ידע מעשרת הדברות, אבל טען "עם יצא ממצרים" שיצאו כבר לפני"כ, - "יצא" לשון עבר - , ולכן גם בלעם לא אמר לבלק תיכף ומיד אחר ששמע אותו אומר עם יצא ממצרים, "אל מוציאם ממצרים", כיון שגם בלעם רצה לקלל את ישראל וע"כ לא רצה ללמד עליהם זכות, אבל מה שבלעם אמר "אל מוציאם" ממצרים, ששמע שגם עכשיו יוצאים ממצרים זהו משום שזה היה בנבואתו שלא אמר מה שרצה אלא מה שה' שם בפיו.

וינמתק כ"ז עפ"י הביאור בהשיחה בדברי רש"י אודות ענין התנאי, שה' מוציאם ממצרים" על מנת שיקימו מצוות", וע"כ בלק שרצה לקלל את ישראל (- וגם בלעם בכלל -) טען "עם יצא ממצרים" שה' הוציא את ישראל רק אז, אבל היום כיון שלא מקיימים התנאי, ע"כ הם לא יוצאים ממצרים, ולכן אפשר לקללם, אבל בדברי הנבואה של בלעם נאמר "אל מוציאם ממצרים" לשון הווה שגם עכשיו יוצאים ממצרים כיון שמקיימים מצוות ה', וע"כ אין ראוי לקללם.

אבל עדיין צ"כ מדוע בלק לא אמר "אל הוציאם ממצרים" שהרי אמר "עם יצא" בלבד, משמע שיצאו מעצמם, והרי בעשרת הדיברות שהיה מפורסם לכל נאמר אנכי ה'א אשר הוצאתיך מא"מ והיינו שה' הוציא אותם ולא יצאו לבד.

שאל משה אליטוב

- תות"ל 770 -

ן. בנוגע לשאלת כ"ק אד"ש בהתוועדות דש"פ פינחס ש.ז. כביאור על הרש"י

אפשר ליישב כמה מהשאלות לכאורה - דהנה בין השאלות היה קשה א' - מדוע בפ' נשא מביא רש"י פר אחד כנגד אברהם שנאמר בו ויקח בו בקר, משא"כ בפ' פינחס רש"י מפרש פרים כנגד אברהם שנאמר ואל הבקר רץ אברהם. ב' - מדוע בפ' נשא כותב רש"י איל אחד כנגד יצחק ויקח את האיל, ובפ' פינחס לא מביא פסוק?

ואפש"ל בזה דהתפרש שבין מ"ש בפי' נשא למ"ש בפי' פינחס הוא: שבפי' נשא מובא שהביאו פר אחד איל אחד, כבש אחד (לשון יחיד), ובפי' פינחס כתוב ברש"י פרים, אילים, כבשים (לשון רבים).

ולפי"ז מתורצת השאלה הא', דבחומש בראשית כתוב (בראשית י"ח, ז'). "ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר", והפי' בזה בפשטות הוא, בקר קאי על כל העדר וזה לשון רבים, ומ"ש ויקח בן בקר הכוונה שלקח בקר יחיד, וע"כ בפי' נשא שכתוב פר אחד בלשון יחיד מתאים להביא הפסוק ויקח בן בקר שזהו ג"כ לשון יחיד, משא"כ בפי' פינחס שכתוב פרים לשון רבים מתאים להביא הפסוק ואל הבקר רץ אברהם שקאי על העדר של הבקר שזהו"ע דרבים.

ועפי"ז מתורצת גם שאלה הב' - דבפי' נשא מביא רש"י הפסוק (כנגד יצחק) ויקח את האיל וגו' שזה מורה איל לשון יחיד, וזהו כנגד איל אחד, משא"כ בפי' פינחס שכותב רש"י אילים לשון רבים איננו מביא פסוק זה.

ועפי"ז מובן מדוע בנוגע ליעקב איננו משנה הפסוק בפי' פינחס כיון שגם בפי' נשא כתוב והכשבים הפריד יעקב בלשון רבים.

הנ"ל

ז. בהתוועדות ש"פ בלק י"ז בתמוז ש.ז. (הנחה בלה"ק סל"ו) מבואר הלימוד דפרקי אבות פ"ו "אל תקרי חרות אלא חירות" דבאמת מתאים הלשון "מכתב" לגבי הלוחות וכהתחלת הכתוב "והמכתב מכתב אלקים היא" ומזה שהכתוב משנה הלשון ומסיים ב"חרות" בא ללמדינו שאין לך בן חורין וכו'.

ושמעתי מקשים דלכאורה אדרבה - מכיון שהכתוב התחיל בלשון מכתב שזה יכול להתפרש גם כן ככתיבה ולא בחקיקה והיינו יכולים לפרש שזהו ע"ד כתיבת התורה על האבנים בפי' כי תבא וכיו"ב, לכן הוצרך הכתוב לסיים "חרות" על הלוחות, לפרש שהלשון מכתב (שמתפרש יותר לכתיבה כפשוטו) כאן ה"ה חריתה. וא"כ שוב אין הכח ללימוד חדש.

אולי י"ל ג"כ (כעין המבואר בשיחה, אבל באו"א קצת) דהנה רש"י פי' על הכתוב וז"ל.

וא"כ הרי הפסוק הי' יכול לומר בכו"כ אופנים "חקיקה" "חרוטה" "חריצה", ומזה שבחר דוקא בלשון חרות - ש"מ דרוצה להשמיענו דבר נוסף דהיינו שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בת"ת. *

ראה כפי' יכי אם לכינה תקרא" עי' נ'

בהשאלה שנשאלה בש"ק פ' בלק שלמה קבעו תענית בשבעה עשר בתמוז על שבירת הלוחות ששיבר משה ולא קבעו בששה עשר שאז עשו העגל?

אפשר ל"ל כי קובעים תענית על צרות שאירעו ולא על חטאים, וזתו הלשון במשנה "חמשה דברים אירעו את אבותינו" והיינו שאירע להם צרה.

ובזה אפשר ג"כ לבאר למה בהחמשה דברים שאירעו בתשעה באב נזכר "בתשעה נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ" ולא נזכר מה שכנו בלילה הזה אף שזו היתה הסיבה על הגזרה, וגם שאז נגזרה שתהי' בכי' לדורות, אלא שזה היל' חטא ומונים רק הצרות שאירעו.

הרב פנחס קארף
- משפיע בישיבה -

ח. באותו התוועדות נשארה ג"כ ללא תירוץ השאלה מדוע התענית החמישי נקבע ל"ז תמוז - יום שנשתברו הלוחות שאחרי הכל "שהי' דבר רצוני" ולא ט"ז תמוז שעשו "עגל" ויאמרו אלה אלוקיכם" שזה בפטות ע"כ ר"ל.

לפענ"ד ל"ל זה הי' בעיקר ע"י ערב רב וכמובן לא בפירסום כמו שמשמע מדברי אהרן "... חג לה' מחר" ובאחרית ה' "וישכימו... ויעלו עלת... שלמים וישב העם... לצחק (גם ג"ע ושפיח"ד - פרש"י שם) שמזה מובן שהי' בפירסום גדול ר"ל והפך קידוש השם וכנ"ל, וכמו שהסביר אד"ש פעם "קשה כיום שבירת הלוחות" שאהרן הי' בטוח שיבא משה ויעבדו את המקום (פרש"י תשא, לב, ה)

הרב אבא דוד גורביץ
- ברוקלין נ.י. -

ט. בשיחת ש"פ פינחס ש.ז. נתבאר מ"ש הרמב"ם בהל' שחיטה (פ"ח הכ"ג. ועד"ז שם הט"ז. פ"י ה"ט) דניטל לחי העליון טריפה - אף שלא נזכר בהמשנה ובגמרא - משום דבמשנה כו' נמנו רק סוג הטריפות שהם עצמם גורמים המיתה. ולא סוג הטריפות שהם סיבת לדבר אחר הגורם את המיתה, והרי הטריפה דניטל לחי העליון היא מהסוג שגורם את המיתה כמבואר בתשובת הרמב"ם כו' שהועתק בכסף משנה לרמב"ם שם. ועוד.

ויש להעיר ממ"ש אדה"ז (בשולחנו חיו"ד סל"ג סק"ד) בשם התבואות שור לבאר ענין הנ"ל באו"א, והובא ג"כ בפס"ד הצ"צ יו"ד שם (נח, ב. ב, ס, ב).

וז"ל התבואות שור (יו"ד שם): "ולענ"ד כוונת הרמב"ם

פשוט דלא איצטריך לאשמעינן כלל ניטל לחי העליון וגם לא למנותו בהדי י"ח טריפות שנאמרו למשה... דנמסר לנו כללא כל שאין כמוה חי' טריפה, וכל הפשוט לכל לא הוצרך הקב"ה לפרושי למשה בסיני, אבל הי"ח טריפות הוצרך לאשמעינן, דאיך נודע שאם ניקבה קרום של מוח וכדומה אינה חי', ולזה האריך הרמב"ם וכתב שאם ניטל לחי העליון יאבד הכל ויכנס הרוח... וימות החי, ואין לך מי שאין כמוה חי' יותר מזו כו'. כלומר: דבר הפשוט לכל לא צריך לפרש ולא לשנותו במשנה ותלמוד". עכ"ל. ועיי"ש בארוכה. והועתק בקיצור לשון בשו"ע אדה"ז שם. ובפס"ד להצ"צ שם.

ולהעיר גם מלשון הרמב"ם בתשובתו הנ"ל (בהחלק שלא הועתק בכס"מ שם. - נדפס בשו"ת הרמב"ם פאר הדור סכ"ט, ועוד) וז"ל: "וזו שאמרתם שלא שמעתם ולא ראיתם בחיבור מי שמנה זו בכלל הטריפות, הרבה דברים לא יזכרום כל המפרשים, מפני שלא שמו דעתם להן כו'".

* * *

ולעצם הביאור בהשיחה, יש להעיר גם ממ"ש הפרי"ח ליו"ד שם, וז"ל (בתירוץ הב'): כיון שאין טריפותו [של ניטל לחי העליון] מצד עצמו אלא משום קרירות הריאה לא תני ליה. עכ"ל.

אבל ראה ברכ"י (להחיד"א) יו"ד שם שמביא הפרי"ח וכתב: "והקשו עליו בהגהות כ"י מחכמי המערב דהרי חביסת הגלגולת אין טריפתה מחמת עצמה אלא מחמת קרום של מוח ואפ"ה הוזכרה בש"ס, הלכך מחוורתא כמ"ש הרמב"ם עצמו".

ואולי י"ל בזה, ובהקדים לבאר בקצרה ענין חביסת הגלגולת: איתא בגמרא חולין (מב, ב) גולגולת שנחבסה ברובה טריפה, ומבארים בזה (פרש"י שם, רמב"ם הל' שחיטה פ"י ה"ו, ועוד) דאע"פ דהקרום של המוח שלם, ולא חסר ממנה כלום אפ"ה טריפה.

והנה בפירוש תיבת "נחבסה" מפרש רש"י "שהוכתה מכות רבות ולא נפתחה ולא ניקב הקרום כו'".

ואילו הרמב"ם בהל' שחיטה שם (ה"ט) כ': "נחבס רוב הגולגולת ונתרוצץ".

ובפס"ד הצ"צ חיו"ד רס"ל מביא מכו"כ מקומות שהפירוש בתיבת נתרוצץ הוא "לשון ריעותא וקרוב לשבירה" (אבל עדיין לא נשבר) עיי"ש בארוכה.

ועפ"ז אילי י"ל דיש נפק"מ בין שיטת רש"י לשיטת הרמב"ם בזה:

דלשיטת רש"י (דחביסת הגולגולת היינו שהוכחה מכות רבות) ל"ל דחביסת הגולגולת הוא רק גורם וסיבה לחמיתה (וכנ"ל מחכמי המערב).

אבל לשיטת הרמב"ם דחביסה הוא קרוב לשכירה, אולי ל"ל דזה הוי ע"ד הסוג טריפות שהם עצמם גורמים את המיתה. ועפ"ז מובן למה נמנה חביסת הגולגולת בש"ס, וסרה קושיית חכמי מערב על הפר"ח. ויל"ע בכ"ז.

הרב אהרן ליב ראסקין
- ברוקלין נ.י. -

ש ו נ ו ת

י. בקובץ מג (רצ"ג) השיג א' מהתלמידים על מה שכתבתי בס' צורת הבית עפ"י שיטת הרמב"ם שהשמונה שולחנות שהיו בין בית המטבחים והטבעות אינם אותן שולחנות שהיו בין העמודים.

וזו מה שהשיג, א) דע"ז הרמב"ם לא סבר כהתוס' באופן השימוש של השולחנות, ובריוקן מבית המטבחים.

ב) הק' מהמשנה דפ"ה מ"ב שכתוב מן הטבעות לשולחנות פ"י שזה אותן שולחנות הנזכרים לפני כן בשקלים ובתמיד ולעיל פ"ג מ"ה.

ג) אם אינם השולחנות המוזכרים לעיל מהו המקור להרמב"ם כמה שכתב שולחנות של שיש שמניחין עליהן הנתחים ומדיחין את הבשר לבשרו ושמונה שולחנות היו.

ד) לפי"ז תמה "שמונה שולחנות של שיש שעליהן מדיחין את הקרביים" שמפורש במשנה השמיטו הרמב"ם ודוקא שולחנות של שיש שמניחין עליהן הנתחים ומדיחין את הבשר לבשרו שלא נזכר במשנה הביאן הרמב"ם ואף מוסיף "ושמונה היו".

והנה כבר הקדמתי והדגשתי שרבינו כתב בפירושו שהשולחן שהשולחנות בין העמודים היו בבית המטבחים. ומהב"ח כתב שבצד בית המטבחים היו השולחנות ואיך יכולים להיות אותם שולחנות כבת אחת בבית המטבחים ובצדו?

(ובמקום אחד ויחיד מצאנו שכתב רבינו בית המטבחים וכוונתו לכללות השטח של צפון המזבח והוא בהל' תמידים ומוספים פ' א' הל' י"א ואינו ענין לכאן.)

הבאתי מתוס' רא"י אך ורק לכללות הענין שיש לומר ששולחנות אחרים הם, ולא שרבינו סבר כתוס'. שאף אם היו סמוכין בתוך אמה לבית המטבחים כיון שיש כותל המפסיק א"א לקרוא להן "בין העמודים" ולשון זה בין העמודים כתוב, ושנוי הוא בתמיד, ומשולש במדות. ומביאו רבינו בהל' מעשה

הקרבות כמ"ש בפנים:

הנה כשרבינו הביא הפי' ביהב"ח פ' ה' ה' ל"ג ואילך מה שכ' במדות פ"ה מ"ב המדידה, מכותל הדרומי לכותל הצפוני של העזרה, ואינו מפרט כל מה שהי' שם, פירוש לרבינו הי' בבית המטבחים א) עמודים ננסיין. ב) רביעין של ארז על גביהן. ג) אונקלוס של ברזל. ד) טבעות (ומסמרים) בכותלים, ה) שולחנות שבין העמודים. ורבינו בהל' בית הבחירה לא הזכיר אף אחד מן הדברים האלו, וכמ"ש בפנים שתמסכתל על העזרה רואה רק כותלי בית המטבחים ותו לא מידי'.

ד) מקור הרמב"ם על שולחנות אלה הוא כאן במשנה זו, ומה שהיו של שיש סברא היא, כשם שהיו השולחנות בין העמודים של שיש שלא יסריח הבשר, ומה שהיו שמונה י"ל דכשם שכשעשו הטבעות השניות לשחיטת הבחמות עשו אותן כ"ד כמספר הטבעות שהיו בכותלי בית המטבחים (שהרי בע"כ קדמו הטבעות שבכותלי בית המטבחים, לאותם שבצד המזרח שהרי מלחמת היוונים ומעשה של מרים בת בלגה ה' לפני יוחנן כ"ג שהוא ינאי המלך שהי' ממלכי בית חשמונאים שהתקין הטבעות).

ה) ומה שכתב בסוף ששולחנות שאין העמודים והשולחנות בין בית המטבחים והטבעות היינו הם וכן "מדיחין את הקרביים הקבילים" ו"מדיחין את הבשר" היינו הם. ומה שהוסיף הרמב"ם "לבשלו" כבר כתב הרב מ. הרש"ר בהערותיו לספר הבתים שבזה מתרץ הרמב"ם הקושיא שהרי את הבשר הדיחו בלשכת המדיחין, ובזה מתורץ דכאן ה' כדי לבשלו שאז הוצרכו להדיחו פעם נוספת ע"כ וכן דבריו. זה מזכיר לי מה שפעם ספר כ"ק אד"ש בהתוועדות ששאלו מרב אחד, יש לי משהו בתוך ידי שיש בו מחט, האם זה כשר או לא, וענה הרב אם זה קורקבן העוף הרי טריפה, ואם זה במסס ובית הכוסות של שור הגדול אז צריכים לדעת אם ניקב רק מצד אחד או עבר המחט משני הצדדים, ולא ידע שהמסס ובית הכוסות של שור הגדול א"א להצניען בין ידיו.

וכמו שאמר כ"ק אד"ש בש"פ פנחס מבה"ח מנ"א שאין מבחינים בין המקריב את הגסו לקורקבו.

איפה כתוב שהיו מדיחין הבשר בלשכת המדיחין, רק הכרס שהי' מרובה כפרש הדיחה שם, ואיך יחזירו הבשר שהודח על שולחנות מלוכלכות כפרש של הקרביים להדיחם לפני הבישול, וקרביים אין זה בשר שמבשלים לאכול אותו.

ובזה יובן מה שבפ"ה ה' ל"ד האריך רבינו בביאור השולחנות כמה הם, וממה הם עשויים, לפי שלא נתבאר בשום מקום אחר אלו השולחנות (משא"כ הטבעות לא כתב מנינם) ודו"ק. המוכן מכל האמור, אין לנו אלא מה שכתב רבינו בפירוש. וכבר אמר הרה"ג מוהר"י מאיר שפירא ז"ל מלובלין, אז מען

קען נישט קיין פשט זאגט מען פשעטלאך ודפח .
הערה כללית, כנראה שהציודים בפיה"מ הוצאת קאפח
הם בדיוק כמו שהם בכת"י הדמב"ס, ובמקומות אחדים אינם
עולים בקנה אחד עם פל' רבינו. ולע"ע לא עלה בידי לבאר
הסתירות, או האל דיוקים, וכמו"כ לא עלה בידי לברר אם
הציורים בכת"י הל' ביהכ"ח הועתקו מכת"י רבינו בהל'
ביהכ"ח או בפירוש המשניות, והאלי דיוקים בהם עולה על אלה
שכפיה"מ הנ"ל ועוד חזון למועד.

הרב יהודא קעלער

- ברוקלין נ.י. -

לזכותו ולזכות
בני משפחתו שיחיו

נדפס ע"י

א' מאנ"ש שיחי'